

สรุปสาระสำคัญ ร่างพระราชบัญญัติ บริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด พ.ศ. ....

สมาคมเครือข่ายอากาศสะอาดเพื่อสุขภาพ
และคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา
ร่างพระราชบัญญัติบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด พ.ศ. ....

ร่าง
พระราชบัญญัติ
บริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด
พ.ศ. ....

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ
ของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๖ ประกอบกับ **มาตรา ๓๕** มาตรา ๓๗ มาตรา ๓๘ และมาตรา ๔๐ ของ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้
เพื่อกำหนดให้มีการพัฒนาและบูรณาการการบริหารจัดการปัญหามลพิษทางอากาศให้เป็นระบบ
ลดสาเหตุการเกิดมลพิษที่แหล่งกำเนิด และป้องกันการปล่อยมลพิษ ฝุ่น คาร์บอน และกลิ่น
เข้าสู่สภาพแวดล้อมและชั้นบรรยากาศ รวมทั้งพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพอากาศ ระบบการเฝ้า
ระวัง ระบบการเตือนภัย และระบบการจัดการในสถานการณ์วิกฤตจากภาวะมลพิษทางอากาศ
ตลอดจน
การพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการปัญหามลพิษทางอากาศเพื่อให้เกิดอากาศสะอาด ซึ่งการตรา
พระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด
พ.ศ. ....”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ปัญหาเชิงโครงสร้าง ที่อยู่ “ใต้ภูเขาน้ำแข็ง” คือ กระบวนทัศน์การพัฒนารัฐที่ให้ความสำคัญกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ มากกว่าผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ระบบบริหารราชการแบบไซโล การจัดการจากบนลงล่าง

Event

Pattern

Structure

Mentality

01

สิทธิในอากาศสะอาด
(Right to clean air)
เป็นสิทธิมนุษยชนสิ่งแวดล้อม
(Environmental Human Rights) ประเภหนึ่ง

สิทธิเชิงเนื้อหา

สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี   สิทธิในสุขภาพ

สิทธิในชีวิตอันเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน

สิทธิเชิงกระบวนการ

สิทธิที่จะรู้
และเข้าถึง
ข้อมูลเกี่ยว
กับอากาศ
สะอาด

สิทธิในการ
มีส่วนร่วม
กับรัฐ
ในการ
ตัดสินใจ

สิทธิในการ
เข้าถึงและได้
รับความ
ยุติธรรมทาง
สิ่งแวดล้อม

สิทธิก่อให้เกิดหน้าที่ของรัฐ:
1. เคารพสิทธิ 2. ปกป้องผู้ทรงสิทธิ
3. ทำให้สิทธิเป็นจริง

02

ไม่แยก “มิติสิ่งแวดล้อม”
ออกจาก “มิติสุขภาพ”
(Clean Air for Health)

การตาย
ก่อนวัย
อันควร
(Premature
Death)

ก้าวจาก
Air Pollution
base
สู่ Clean
Air base

เป็น
Clean
air for
health

03

บูรณาการ
(Integration)
ทุกมิติ

ทลายไซโล:
(หน่วยงานรัฐด้วยกัน)
(ส่วนกลาง vs ท้องถิ่น)
(หน่วยงานรัฐ vs ประชา
สังคม)

ครบวงจร:
ต้นน้ำถึงปลายน้ำ

04

ยกระดับ “การกระจาย
อำนาจ” และ “การมีส่วนร่วม
ของประชาชน”

เพิ่มบทบาท
องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น

สัดส่วนภาคประชาชน
ในคณะกรรมการ
ชุดต่าง ๆ

05

“จูงใจ” ควบคู่กับ “ลงโทษ”
(Carrot and Stick)

Carrot
มาตรการเศรษฐศาสตร์
+ กองทุน =>
ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
ในช่วงเปลี่ยนผ่าน

Stick
ความรับผิดชอบ
ทางแพ่ง / อาญา /
วินัย

01

ยึดโยงกับหลักสิทธิมนุษยชน (Human Rights-based Approach)

02

โครงสร้างองค์กรและกลไกการบริหารจัดการที่เน้นอากาศสะอาดโดยเฉพาะ

03

เครื่องมือและกลไกเชิงเทคนิคที่ครอบคลุมและบูรณาการ: มาตรฐานเพื่อสุขภาพระดับประเทศ & เพื่อสวัสดิภาพระดับพื้นที่; ดัชนีเพื่อคุณภาพอากาศ AQI & ดัชนีอากาศเพื่อสุขภาพ AQHI; ระบบฐานข้อมูลอากาศสะอาด Clean Air Big Data; การกำหนดศักยภาพการรองรับของพื้นที่ Carrying capacity; การจำแนกพื้นที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน AA & พื้นที่ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน NAA; เขตภูมิศาสตร์อากาศข้ามเขตการปกครอง; ระบบพลเมืองเฝ้าระวังและแจ้งเตือน Citizen Monitor

04

กลไกที่ชัดเจนในการจัดการสถานการณ์วิกฤตแบบมีลำดับขั้นและอำนาจเด็ดขาด: แบ่งพื้นที่ควบคุมเป็น "เขตเฝ้าระวังมลพิษทางอากาศ" และ "เขตประสบมลพิษทางอากาศ"; ในพื้นที่วิกฤตให้อำนาจสั่งการขึ้นเด็ดขาดแก่ผู้บริหารอปท. และเจ้าพนักงานอากาศสะอาดในการสั่งให้หยุดหรือปิดกิจการ; ให้มีแผน ปฏิบัติการลดและขจัดมลพิษทางอากาศในพื้นที่วิกฤต

05

มาตรการป้องกันและควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดแบบเฉพาะเจาะจงแต่ละภาค (Sector) ให้เข้ากับลักษณะเฉพาะตัวซึ่งแตกต่างจากการควบคุมแบบทั่วไป: ภาคอุตสาหกรรม, คมนาคม, ป่าไม้, เกษตรกรรม, เมือง, มลพิษข้ามแดน

- ตัวอย่างภาคเมือง: การเชื่อมโยงผังเมืองกับการจัดการอากาศสะอาดในภาคเมือง; การกำหนด "แผนผังพื้นที่เพื่ออากาศสะอาดอย่างยั่งยืน; การกำหนดพื้นที่จำกัดการระบายสารมลพิษทางอากาศในเมือง (Clean Air Zone)

- ตัวอย่างภาคมลพิษข้ามแดน: ส่งเสริมสินค้าเกษตรปลอดการเผาและระบบตรวจสอบย้อนกลับ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตทางการเกษตรเพื่อลดการเผา

06

การนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้: ค่าธรรมเนียมเพื่ออากาศสะอาด; การจัดสรร การซื้อขาย และการโอนสิทธิในการระบาย
สารมลพิษทางอากาศ (Emissions Trading); ระบบฝากไว้ได้คืน (Deposit-Refund System); หลักประกันความเสี่ยงหรือ
ความเสียหายอันเนื่องมาจากมลพิษทางอากาศ

การจัดตั้ง
กองทุนอากาศ
สะอาด
โดยเฉพาะ

ความรับผิดชอบของ
ผู้ก่อมลพิษ
และผู้เกี่ยวข้อง
ที่เป็นสถาบันการเงิน
และที่ปรึกษา

การขยาย
ความรับผิด
และกลไกเยียวยา
สำหรับมลพิษ
ข้ามแดน

การกำหนด
ค่าเสียหาย
เชิงลงโทษ
(Punitive
Damages)
ในคดีแพ่ง

กลไก
การยินยอมชดใช้
ค่าสินไหมทดแทน
ก่อนการฟ้องคดี

หมวด 1: บททั่วไป (สิทธิปชช.ในอากาศสะอาด-หน้าที่ของรัฐและปชช. ในการจัดการอากาศสะอาด)

หมวด 2: คณะกรรมการ และองค์กรเพื่อการจัดการ อากาศสะอาด

- คณะกรรมการนโยบาย
เพื่ออากาศสะอาด
- คณะกรรมการกำกับดูแล
เพื่ออากาศสะอาด
- คณะกรรมการวิชาการ
เพื่ออากาศสะอาด
- คณะกรรมการเครื่องมือ
และมาตรการทางเศรษฐศาสตร์
เพื่ออากาศสะอาด
- คณะกรรมการอากาศสะอาด
จังหวัดและคณะกรรมการอากาศ
สะอาดกรุงเทพมหานคร
- สำนักงานบริหารจัดการเพื่อ
อากาศสะอาด
- เจ้าพนักงานอากาศสะอาด
- ผู้ช่วยเจ้าพนักงานอากาศสะอาด

หมวด 3: เครื่องมือและ กลไกในการบริหารจัดการ เพื่ออากาศสะอาด:

- มาตรฐาน
- ดัชนี
- ระบบเฝ้าระวังและแจ้งเตือน
- ระบบติดตามเรื่องร้อง
เรียน
- การจำแนกพื้นที่/
การประกาศเขตเฝ้าระวัง/
เขตประสบมลพิษ
- นโยบายเป้าหมายเชิง
ยุทธศาสตร์/แผนปฏิบัติ
การ
- การจัดสรรงบประมาณ/
เครื่องมือเศรษฐศาสตร์/
กองทุน
- การรายงานผล/ตรวจ
ประเมิน/เผยแพร่สาธารณะ

หมวด 4: การป้องกันและ ควบคุมมลพิษทางอากาศ จากแหล่งกำเนิดมลพิษ

- ภาคอุตสาหกรรม
- ภาคคมนาคม
- ภาคป่าไม้
- ภาคเกษตรกรรม
- ภาคเมือง
- ภาคมลพิษข้ามแดน
- แหล่งกำเนิดอื่น

หมวด 5: เขตเฝ้าระวัง และเขตประสบมลพิษ ทางอากาศ

หมวด 6: เครื่องมือ และมาตรการทาง เศรษฐศาสตร์ เพื่ออากาศสะอาด

- ภาษีอากาศสะอาด
- ค่าธรรมเนียมอากาศสะอาด
- การจัดสรร/ซื้อขาย/
โอนสิทธิ
- หลักประกันความเสี่ยง
- ฝากไว้ได้คืน
- มาตรการอุดหนุน/
สนับสนุน/ส่งเสริม/
ช่วยเหลือ

หมวด 6/1: กองทุนอากาศสะอาด

หมวด 8: ความรับผิดชอบทางแพ่ง

- ผู้ก่อ/ผู้เกี่ยวในราช
อาณาจักร
- ผู้ก่อ/ผู้เกี่ยวมลพิษ
ข้ามแดน ยินยอมชดใช้
ก่อนฟ้องคดี
- ภาระการพิสูจน์/ สัดส่วน
ความรับผิด/ค่าเสียหาย/
อายุความ

หมวด 9: โทษอาญา

หมวด 10: ปรับพินัย

บทเฉพาะกาล

หมวด 1 บททั่วไป

ความจำเป็นของการต้องกำหนดสิทธิในอากาศสะอาด หน้าทีของรัฐ และหน้าที่ของประชาชนไว้ในกฎหมาย

กำหนดเป็นสิทธิของประชาชน

เพื่อยืนยันว่าอากาศสะอาดเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ทุกคนควรได้รับอย่างเท่าเทียม รวมทั้งกลุ่มเปราะบาง ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกป้องคุณภาพอากาศ มีสิทธิที่จะรู้และเข้าถึงข้อมูล สิทธิในการมีส่วนร่วมกับรัฐในการตัดสินใจ และสิทธิในการเข้าถึง และได้รับความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมเมื่อได้รับผลกระทบจากมลพิษทางอากาศได้

กำหนดหน้าที่ของรัฐ

เพื่อให้รัฐมีภาระรับผิดชอบโดยตรงในการรับรอง ค้ำครอง และทำให้สิทธิในอากาศสะอาดของประชาชนเกิดขึ้นได้จริง ซึ่งรวมถึงการเปิดเผยข้อมูลคุณภาพอากาศอย่างโปร่งใส สร้างกลไกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และอำนวยความสะดวกทางสิ่งแวดล้อม

กำหนดหน้าที่ของประชาชน

เพื่อสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน เนื่องจากทุกภาคส่วนล้วนเป็นส่วนหนึ่งของการก่อให้เกิดมลพิษ การกำหนดหน้าที่นี้จะทำให้ทุกคนตระหนักและร่วมมือกับภาครัฐ ในการดูแลรักษาอากาศให้สะอาด ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถพึ่งพาการทำงานของภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวได้

หมวด 2

คณะกรรมการและองค์กร เพื่อการบริหารจัดการอากาศสะอาด

ความจำเป็นที่ต้องมีคณะกรรมการจำนวนหลายชุด

เนื่องจากการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศต้องทำงานให้สอดคล้องกันตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับกำกับดูแล และระดับปฏิบัติการที่ลงไปถึงพื้นที่ รวมทั้งต้องการผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญแต่ละด้าน จึงจำเป็นต้องมีคณะกรรมการหลายชุดที่แบ่งแยกอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้ชัดเจน

01

คณะกรรมการนโยบาย เพื่ออากาศสะอาด

กำหนดทิศทางเชิงนโยบายและเป้าหมายระดับชาติ ช่วยให้การแก้ไขปัญหามีความเป็นเอกภาพและได้รับการผลักดันจากระดับสูงสุดของฝ่ายบริหาร

02

คณะกรรมการกำกับดูแล เพื่ออากาศสะอาด

ติดตามและกำกับดูแลการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ให้เป็นไปตามนโยบายและแผนที่วางไว้ เพื่อสร้างความมั่นใจว่านโยบายที่กำหนดไว้ถูกนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ

03

คณะกรรมการวิชาการ เพื่ออากาศสะอาด

ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะทางวิชาการ เช่น การกำหนดค่ามาตรฐานคุณภาพอากาศ หรือการประเมินเทคโนโลยีในการควบคุมมลพิษ เพื่อให้การตัดสินใจต่างๆ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้องและทันสมัย

04

คณะกรรมการเครื่องมือและมาตรการ ทางเศรษฐศาสตร์เพื่ออากาศสะอาด

พิจารณาและออกแบบเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ เช่น ภาษี ค่าธรรมเนียม หรือระบบซื้อขายสิทธิในการปล่อยมลพิษ. การมีคณะกรรมการชุดนี้โดยเฉพาะมีความจำเป็นเพื่อสร้างกลไกและแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่เหมาะสมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ก่อมลพิษ

05

คณะกรรมการอากาศสะอาดจังหวัด และคณะกรรมการอากาศสะอาด กรุงเทพมหานคร

ขับเคลื่อนนโยบายในระดับพื้นที่ โดยการจัดทำแผนปฏิบัติการและบริหารจัดการปัญหาให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละจังหวัด เป็นกลไกสำคัญที่สุดในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริงให้เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ประสบปัญหาโดยตรง

5 คณะกรรมการ

คณะกรรมการ
นโยบาย
เพื่ออากาศสะอาด
("คณะกรรมการ
นโยบาย")

คณะกรรมการ
กำกับดูแล
เพื่ออากาศสะอาด
("คณะกรรมการ
กำกับ")

คณะกรรมการ
วิชาการ
เพื่ออากาศสะอาด
("คณะกรรมการ
วิชาการ")

คณะกรรมการ
เครื่องมือและมาตรการ
ทางเศรษฐศาสตร์
เพื่ออากาศสะอาด
("คณะกรรมการ
เศรษฐศาสตร์")

คณะกรรมการอากาศสะอาดจังหวัดและคณะกรรมการอากาศสะอาดกรุงเทพมหานคร
เป็นการทำงานในรูปของ "คณะกรรมการ" ไม่ใช่ "ตัวบุคคลเดียว" จึงไม่ได้ใช้อำนาจในฐานะ "นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด"
หรือ "ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร" ลำพังเพียงคนเดียว

1 สำนักงาน

สำนักงานบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด
(เรียกว่า "สำนักงาน")

2 บุคลากร

เจ้าพนักงานอากาศสะอาด

ผู้ช่วยเจ้าพนักงานอากาศสะอาด

**อ้างอิงแนวคิดจาก "เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ" ตามพ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535
และ "พนักงานเจ้าหน้าที่" ตาม พ.ร.บ.โรงงาน พ.ศ.2535

การให้นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นประธานคณะกรรมการอากาศสะอาดจังหวัด

เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจเพื่อให้การแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศทำได้อย่างรวดเร็วและตรงจุด
เนื่องจากนายก อบจ. เป็นผู้นำท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้ง มีความใกล้ชิดกับประชาชน
และสามารถนำงบประมาณของท้องถิ่นมาช่วยใช้ในการแก้ไขปัญหาก็ได้
อีกทั้งการที่นายก อบจ. มีวาระการดำรงตำแหน่งที่แน่นอนยังช่วยให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่อง
และมีความรับผิดชอบโดยตรงต่อประชาชนในพื้นที่ ไม่ต้องเสี่ยงต่อการถูกโยกย้ายเหมือนทางผู้ว่าราชการจังหวัด
ซึ่งส่งผลให้ภารกิจงานความต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม ผู้ว่าราชการจังหวัดมียังมีอำนาจกำกับดูแลเปรียบเสมือนเป็น "กลไกสำรอง"
ที่สามารถเข้ามาดำเนินการแทนได้หากท้องถิ่นไม่ปฏิบัติตามแผน ซึ่งจะช่วยให้การแก้ไขปัญหามลพิษไม่หยุดชะงัก
โครงสร้างของคณะกรรมการอากาศสะอาดจังหวัดลักษณะนี้จึงเป็นการสร้างสมดุลอำนาจและร่วมมือกันทำงาน
ของท้องถิ่นที่ลงมือปฏิบัติกับส่วนกลางที่อำนาจกำกับดูแล

การมีเจ้าพนักงานอากาศสะอาด และให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานอากาศสะอาด

เพื่อยกระดับการควบคุมมลพิษในระดับพื้นที่ให้รวดเร็ว ตรงจุด และเชื่อมโยงกับชุมชนได้จริง เนื่องจากผู้บริหารท้องถิ่นเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับปัญหาและเข้าใจบริบทของพื้นที่ได้ดีที่สุด ทำให้สามารถจัดการปัญหาได้อย่างทันต่อเวลาที่

นอกจากนี้ ในฐานะผู้บริหารสูงสุดขององค์กร ยังมีอำนาจในการสั่งการและมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการดำเนินการตามกฎหมายได้ ซึ่งจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งการให้ผู้ช่วยเจ้าพนักงานอากาศสะอาด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานที่มีความหลากหลายและซับซ้อน

หมวด 3 เครื่องมือและกลไกในการ การบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด

หลักการเครื่องมือและกลไกในการบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด

ให้นำเครื่องมือและกลไกในการบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาดในกฎหมายนี้ ไปใช้ประโยชน์ด้านการป้องกัน แก้ไข และควบคุมมลพิษทางอากาศ ด้านระบบสาธารณสุข การคาดการณ์ การวางแผนระดับพื้นที่หรือจังหวัด การจัดสรรงบประมาณหรืออื่นใดที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือและกลไกในการบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด อาทิ มาตรฐานคุณภาพอากาศสะอาด, ดัชนีคุณภาพอากาศ, ดัชนีคุณภาพอากาศเพื่อสุขภาพ, มาตรฐานควบคุมการระบายสารมลพิษทางอากาศจากแหล่งกำเนิด, ระบบฐานข้อมูล, ระบบเฝ้าระวังและแจ้งเตือน, ระบบติดตามการรับเรื่องร้องเรียน, การจำแนกพื้นที่คุณภาพอากาศเป็นพื้นที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพอากาศและพื้นที่ไม่ผ่านเกณฑ์คุณภาพอากาศ, เฝ้าระวังมลพิษทางอากาศและเฝ้าตรวจสอบมลพิษทางอากาศ, นโยบายและเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์, แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไข ปัญหา แผนปฏิบัติการลดและจัดมลพิษทางอากาศ เครื่องมือและมาตรการทางเศรษฐศาสตร์, กองทุน, ระบบการรายงานผลการปฏิบัติงาน

3 มาตรฐาน

มาตรฐาน
คุณภาพ
อากาศสะอาด
เพื่อสุขภาพ
ระดับประเทศ

มาตรฐาน
คุณภาพอากาศ
สะอาด
เพื่อสวัสดิภาพ
ของสาธารณะ
ระดับพื้นที่

มาตรฐาน
ควบคุม
การระบาย
สารมลพิษ
ทางอากาศ
จากแหล่งกำเนิด

2 ประเภทดัชนี

ดัชนีคุณภาพอากาศ

ดัชนีคุณภาพอากาศเพื่อสุขภาพ

2 กลไกเชิงพื้นที่

การจำแนกพื้นที่คุณภาพอากาศ

การประกาศเขตเฝ้าระวังและเขตประสบมลพิษทางอากาศ

การบริหารจัดการ
เพื่ออากาศสะอาด

เครื่องมือ
และมาตรการ
ในการบริหาร
จัดการเพื่อ
อากาศสะอาด
13 ชิ้น

4 ระบบ

ระบบฐานข้อมูลการบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด

ระบบเฝ้าระวังและแจ้งเตือนคุณภาพอากาศ
และระบบเฝ้าระวังและแจ้งเตือนผลกระทบต่อสุขภาพ
จากมลพิษทางอากาศ

ระบบติดตามการรับเรื่องร้องเรียน

ระบบการรายงานผลการปฏิบัติงาน เพื่อการตรวจ
ประเมิน การกำกับ และการเผยแพร่ต่อประชาชน

หนึ่งนโยบายและแผนต่างๆ

นโยบายและเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการ
ป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศและการจัดการ
เพื่ออากาศสะอาด แผนปฏิบัติการลดและขจัดมลพิษ
ทางอากาศ

หนึ่งงบประมาณ กองทุน และการเงิน

การจัดสรรงบประมาณ เครื่องมือและมาตรการทาง
เศรษฐศาสตร์เพื่ออากาศสะอาด กองทุน หรือมาตรการอื่นใด

ระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ และการเข้าถึงของประชาชน

เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ตั้งแต่แหล่งกำเนิดมลพิษ สถานการณ์คุณภาพอากาศ ไปจนถึงข้อมูลสุขภาพ เพื่อให้ภาครัฐมีข้อมูลที่ครบถ้วนในการวางแผนและตัดสินใจเชิงนโยบาย

ฐานข้อมูลนี้ต้องไม่ใช่เครื่องมือสำหรับภาครัฐเท่านั้น แต่ต้องเชื่อมโยงกับ "สิทธิที่จะรู้" (Right to Know) ของประชาชน โดยตรง ภาครัฐต้องเปิดเผยข้อมูลมลพิษทางอากาศ แบบเรียลไทม์ (Real-time) ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและเข้าใจได้ทันที ช่วยให้ประชาชนสามารถป้องกันตนเอง ตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง

ป้องกันการฟ้องคดีปิดปาก

มาจากหลักการที่ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญของการกำกับดูแล
สิ่งแวดล้อม หากประชาชนผู้พบเห็นการกระทำผิดไม่กล้าร้องเรียนเพราะกลัวจะถูกฟ้องกลับ
จากผู้มีอิทธิพลหรือบริษัทขนาดใหญ่ การบังคับใช้กฎหมายย่อมไม่มีประสิทธิภาพ

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีบทบัญญัติคุ้มครองผู้ที่ร้องเรียนโดยสุจริต ไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่ง
อาญา และปกครอง

โดยให้สำนักงานบริหารจัดการอากาศสะอาดร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง
ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและสนับสนุนข้อมูลหลักฐานที่จำเป็นต่อการแก้ต่างคดีแก่ผู้นั้น

หมวด 3 เครื่องมือและกลไกในการบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด 13 ชิ้น (มาตรา 32)

ใช้กับแหล่งกำเนิดมลพิษทุกภาค (Sector)

1.มาตรฐานคุณภาพอากาศสะอาดเพื่อสุขภาพระดับประเทศ	2.มาตรฐานคุณภาพอากาศเพื่อสวัสดิภาพของสาธารณะระดับพื้นที่	3.ดัชนีคุณภาพอากาศ	4.ดัชนีคุณภาพอากาศเพื่อสุขภาพ	13.ระบบการรายงานผลการปฏิบัติงานเพื่อการตรวจประเมินการกำกับและการเผยแพร่ต่อประชาชน
5.มาตรฐานควบคุมการระบายสารมลพิษทางอากาศจากแหล่งกำเนิด	6.ระบบฐานข้อมูลการบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด	7.ระบบเฝ้าระวังและแจ้งเตือนคุณภาพอากาศและผลกระทบของมลพิษอากาศต่อสุขภาพ	8.ระบบติดตามการรับเรื่องร้องเรียน	
9.การจำแนกพื้นที่คุณภาพอากาศ : พื้นที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพอากาศและพื้นที่ไม่ผ่านเกณฑ์คุณภาพอากาศ	10.การประกาศเขตเฝ้าระวังมลพิษทางอากาศและเขตประสบมลพิษทางอากาศ	11.นโยบายและเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ	12.การจัดสรรงบประมาณ เครื่องมือและมาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่ออากาศสะอาด กองทุน	

หมวด 4

การป้องกันและควบคุมมลพิษ

ทางอากาศจากแหล่งกำเนิดมลพิษ

หลักการของการป้องกันและควบคุมมลพิษทางอากาศจากแหล่งกำเนิดมลพิษ

กำหนดแนวทางการป้องกันและควบคุมมลพิษทางอากาศจากแหล่งกำเนิดมลพิษ โดยบูรณาการการทำงานของหน่วยงานเดิมที่มีอยู่ตามกฎหมายนั้น ๆ ร่วมกันทำงาน กับองค์กรและคณะกรรมการตามกฎหมายนี้

โดยใช้เครื่องมือและกลไกในการบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด (หมวด 3) ระบบฐานข้อมูล การบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด ฐานข้อมูลแหล่งกำเนิดมลพิษทางอากาศและบัญชีการ ระบายสารมลพิษทางอากาศระดับประเทศ รวมทั้งเครื่องมือและมาตรการเพื่ออากาศสะอาด ในหมวดนี้ (หมวด 6) และเชื่อมโยงไปสู่ความรับผิดชอบ (หมวด 8,9,10)

เพื่อให้การบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาดมีประสิทธิภาพ ปลอดภัย รวมถึงการปกป้องสุขภาพของประชาชน และการรักษาคุณภาพอากาศของประเทศหรือของสาธารณชน โดยสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ บทบัญญัติในหมวดนี้จะครอบคลุมการป้องกัน และควบคุมมลพิษทางอากาศจากแหล่งกำเนิดมลพิษภาคอุตสาหกรรม ภาคคมนาคม ภาคป่าไม้ ภาคเกษตรกรรม ภาคเมือง ภาคมลพิษข้ามแดน และภาคที่เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษทางอากาศอื่น ซึ่งจะนำไปกำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการนโยบายร่วมเพื่ออากาศสะอาด โดยหน่วยงานของรัฐ คณะกรรมการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และคณะกรรมการที่มีหน้าที่และอำนาจจะต้องนำไปดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

ภาคอุตสาหกรรม

หลักการให้อำนาจรัฐในการกำหนดมาตรฐานการปล่อยมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมที่เข้มงวดกว่าเดิม โดยเฉพาะใน "พื้นที่ไม่ผ่านเกณฑ์คุณภาพอากาศ" ที่อาจบังคับให้ใช้เทคโนโลยีสะอาดที่ดีที่สุดที่มีอยู่ (Best Available Technology) โดยโรงงานต้องมีระบบบำบัด รวมทั้งส่งเสริมการผลิตที่สะอาด

ภาคคมนาคม

เพื่อให้รัฐมีภาระรับผิดชอบโดยตรงในการรับกำหนดมาตรฐานการปล่อยมลพิษจากยานพาหนะ และควบคุมคุณภาพของเชื้อเพลิงให้สะอาดยิ่งขึ้น ส่งเสริมพลังงานสะอาด การใช้รถยนต์พลังงานสะอาด (เช่น รถยนต์ไฟฟ้า) และสนับสนุนให้ประชาชนหันมาใช้ระบบขนส่งสาธารณะมากขึ้น กำหนดเขตมลพิษต่ำ (Low Emission Zone) โดยการประกาศ "พื้นที่ควบคุมการระบายมลพิษต่ำ" ในเขตเมือง ซึ่งอาจมีการจำกัดประเภทของยานพาหนะที่สามารถเข้าพื้นที่ได้

ภาคป่าไม้

การบริหารจัดการเชื้อเพลิงในพื้นที่ป่าเพื่อป้องกันและควบคุมการเกิดไฟป่าอย่างเป็นระบบ กำหนดให้มีการจัดทำแนวทางการจัดการป่าประเภทต่างๆ ทั้งป่าอนุรักษ์ ป่าสงวนแห่งชาติ และป่าชายเลน โดยผนวกเรื่องการป้องกันมลพิษทางอากาศเข้าไปในแผนการจัดการป่าระยะยาว สนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าในรูปแบบป่าชุมชนเพื่ออากาศสะอาด เพื่อสร้างกลไกการจัดการทรัพยากรในระดับท้องถิ่นที่ยั่งยืน

ภาคเกษตรกรรม

เปลี่ยนแนวคิดจากการ "ห้ามเผา" ไปสู่การ "สร้างระบบเกษตรปลอดการเผา" ทั้งห่วงโซ่อุปทาน โดยใช้ระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ผ่านเทคโนโลยีภาพถ่ายดาวเทียมและ AI เพื่อตรวจจับการเผา และเชื่อมโยงข้อมูลกับทะเบียนเกษตรกร ใช้กลไกตลาดน้ำ โดยกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจรายใหญ่ เช่น โรงงานน้ำตาล โรงงานอาหารสัตว์ ต้องรับผิดชอบในการไม่รับซื้อผลผลิตที่มาจากการเผา และการสนับสนุนเกษตรกรรายย่อยอย่างจริงจัง เพื่อให้สามารถเข้าถึงเครื่องจักรและเทคโนโลยีทดแทนการเผาได้

ภาคเมือง

เพื่อให้รัฐมีภาระรับผิดชอบโดยตกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาเมืองอากาศสะอาด เพื่อสุขภาพที่ดีของประชาชน โดยเน้นจัดให้มีแผนผังพื้นที่เพื่ออากาศสะอาดอย่างยั่งยืน

ภาคมลพิษข้ามแดน

- กลไกทางการทูตเพื่อเจรจาและประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการแก้ไขปัญหามลพิษ ที่ต้นทาง
- มาตรการทางการค้าห้ามนำเข้า-ส่งออก สินค้าที่ผลิตจากแหล่งกำเนิดที่ก่อให้เกิดมลพิษข้ามแดน
- กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องตรวจสอบห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Due Diligence) ของตนเอง เพื่อให้มั่นใจว่าไม่ได้นำเข้าสินค้าที่มาจากกระบวนการผลิตที่สร้างมลพิษ
- กำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งและอาญา ให้ครอบคลุมถึงผู้ที่ก่อให้เกิดมลพิษนอกราชอาณาจักร แต่ส่งผลกระทบเข้ามาในประเทศ

หมวด 5 เขตเฝ้าระวัง และเขตประสบมลพิษทางอากาศ

เขตเฝ้าระวัง และเขตประสบมลพิษทางอากาศ

เขตเฝ้าระวัง และเขตประสบมลพิษทางอากาศ

พื้นที่ที่มีคุณภาพอากาศไม่เป็นไปตาม
มาตรฐานคุณภาพอากาศสะอาดเพื่อ
สุขภาพระดับประเทศและมีข้อมูลแสดง
ถึงแนวโน้มจะเกิดมลพิษทางอากาศ
ซึ่งเกิดผลกระทบเสียหายต่อสุขภาพ
หรือคุณภาพสิ่งแวดล้อม

**เขตเฝ้าระวัง
มลพิษทางอากาศ**

พื้นที่ที่มีคุณภาพอากาศเกินเกณฑ์
มาตรฐานคุณภาพอากาศสะอาดเพื่อ
สุขภาพระดับประเทศ เป็นอันตรายต่อ
สิ่งมีชีวิตและส่งผลกระทบต่อประชาชน
อย่างต่อเนื่อง มีแนวโน้มที่รุนแรง
มากขึ้นและไม่สามารถแก้ไขปัญหาโดย
แผนที่มีอยู่ได้

**เขตประสบ
มลพิษทางอากาศ**

หมวด 6 เครื่องมือและมาตรการ ทางเศรษฐศาสตร์เพื่ออากาศสะอาด

หมวด 6 เครื่องมือและมาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่ออากาศสะอาด

1.ภาษีอากร
เพื่ออากาศสะอาด

2.ค่าธรรมเนียม
เพื่ออากาศสะอาด

3.การจัดสรร การซื้อขาย
และการโอนสิทธิในการระบาย
สารมลพิษทางอากาศ
ในพื้นที่ควบคุม

4.หลักประกันความเสี่ยง
หรือความเสียหาย
อันเนื่องมาจากมลพิษ
ทางอากาศ

5.ระบบฝากไว้ได้คืน

6.มาตรการอุดหนุน สนับสนุน
ส่งเสริม หรือช่วยเหลือ
กิจกรรมเพื่ออากาศสะอาด

7.เครื่องมือและมาตรการทางเศรษฐศาสตร์อื่นใด
ที่คณะกรรมการนโยบายกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการเศรษฐศาสตร์

เครื่องมือและ มาตรการทาง เศรษฐศาสตร์

1.ภาษีอากร
เพื่ออากาศสะอาด

ประสานความร่วมมือ
กับกรมจัดเก็บภาษีต่าง ๆ
เพื่อออกกฎหมาย

กรมจัดเก็บภาษีเพิกเฉย
นำเรื่องเสนอ กรม.
เพื่อพิจารณา

2.ค่าธรรมเนียม
เพื่ออากาศสะอาด

เก็บจาก: 1) สินค้า
หรือผลิตภัณฑ์ 2) กิจกรรม
กิจกรรม หรือบริการ

จุดเกิด อัตรา การคำนวณ
ผู้เรียกเก็บการประเมิน
การเรียกเก็บ

การยื่น การชำระ
การไม่ชำระ เบี้ยปรับ
เงินเพิ่ม

3.จัดสรร ชื้อขาย โอน
สิทธิการระบายสารมลพิษ
อากาศในพื้นที่ควบคุม

พื้นที่มลพิษ: 1) เกินศักยภาพ
การรองรับของพื้นที่ 2) ไม่
ผ่านเกณฑ์คุณภาพอากาศ

หลักเกณฑ์: กำหนดเพดาน
ปริมาณการระบาย การถือ
ครอง/โอนสิทธิการระบาย

ระบบ: ข้อมูล/ทะเบียนกลาง
ตรวจสอบ รายงาน
เปิดเผยสาธารณะ

4.หลักประกันความเสี่ยง
หรือความเสียหาย
จากมลพิษอากาศ

กำหนด: ประเภท/ขนาด
กิจการ/กิจกรรม
ที่ต้องมีหลักประกัน

หลักเกณฑ์/เงื่อนไข /
รูปแบบ/จำนวนเงิน/
การจัดเก็บ/การเยียวยา

ผู้ประกอบการ: วางหลัก
ประกันก่อนอนุญาต/
ถอนคืนหากไม่เสียหาย

5.ฝากไว้ได้คืน
(Deposit & Refund)

หลักการ: เก็บเงินชั่วคราว/
เพื่อประกัน/แล้วคืนเงิน

สินค้า/ผลิตภัณฑ์ /ของเหลือ
ใช้/ที่มีความเสี่ยงสูงจะก่อ
มลพิษทางอากาศ

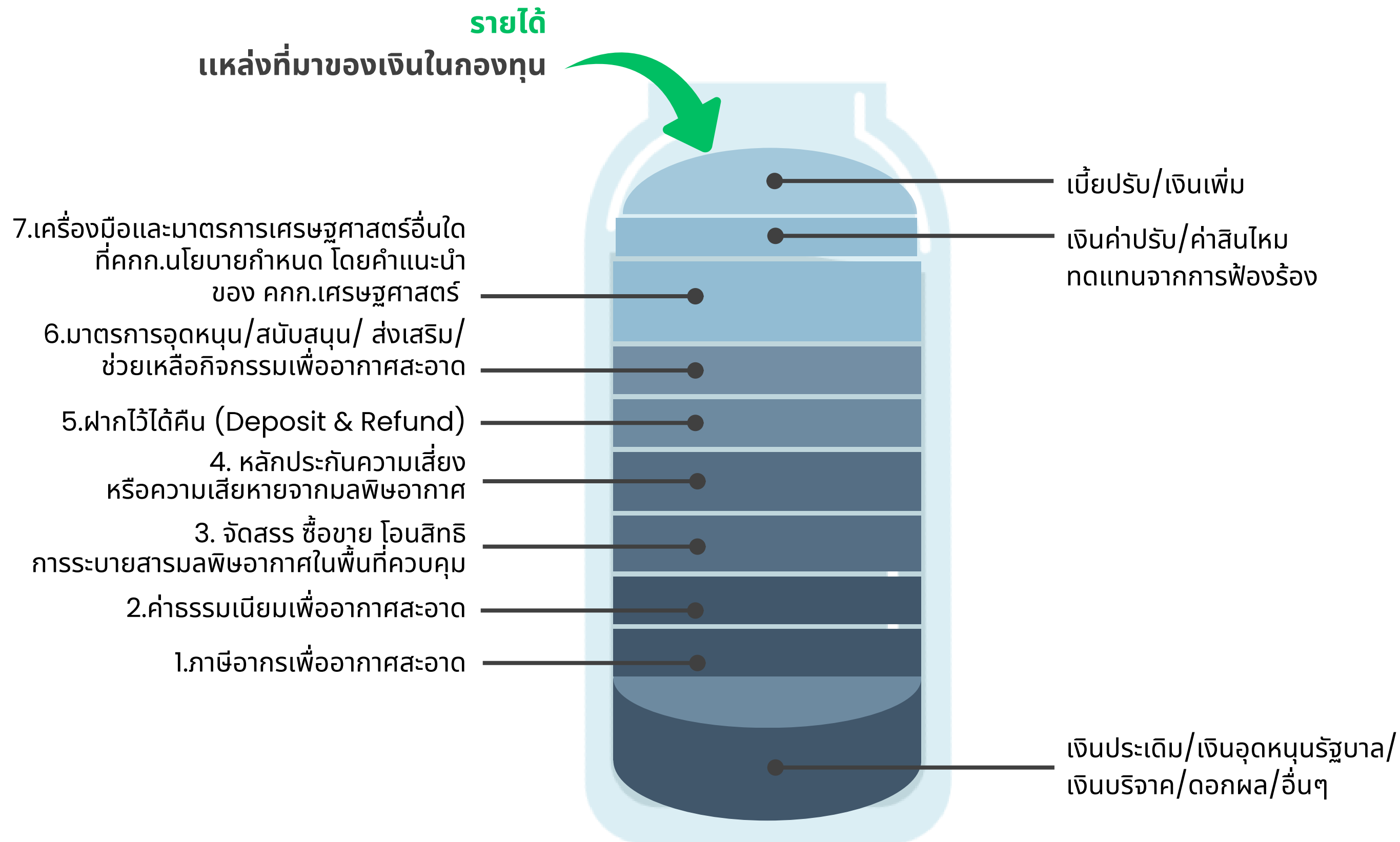
6.มาตรการอุดหนุน/
สนับสนุน/ ส่งเสริม/ช่วยเหลือ
กิจกรรมเพื่ออากาศสะอาด

เพื่อ: สร้างแรงจูงใจ/ปรับเปลี่ยน
พฤติกรรม/สนับสนุนการเปลี่ยน
ผ่าน/เป็นการชั่วคราว

เงื่อนไข: 1) ที่ลดมลพิษอากาศ
2) ที่ส่งเสริมอากาศสะอาด
+ แปรเรื่อง

ประโยชน์: 1) กิจการ/กิจกรรม
2) บุคคล/ผู้ประกอบการ/
ชุมชน/หน่วยงานรัฐ/เกษตรกร

7.เครื่องมือและมาตรการทางเศรษฐศาสตร์อื่นใด
ที่คณะกรรมการนโยบายกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการเศรษฐศาสตร์

รายจ่าย

รายการเงินใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ของกองทุน

**ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี/
ค่าธรรมเนียมที่จัดเก็บตามกฎหมายอื่น**

กิจกรรมเพื่ออากาศสะอาด ตามที่รัฐมนตรี
ได้ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐที่กำลังดูแล
ตามกฎหมายนั้นออกกฎหมายเพื่อให้สิทธิประโยชน์
ทางภาษีหรือค่าธรรมเนียมดังกล่าว

**ช่วยเหลือ/เสริมสร้าง
ความร่วมมือ/ถ่ายทอด
องค์ความรู้เทคโนโลยี
เพื่ออากาศสะอาด**

แก่รัฐบาล องค์การของรัฐบาล
หน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน ชุมชน
หรือเกษตรกร + เพื่อลดผล
กระทบจากมลพิษทางอากาศ
ข้ามแดน

**ลดหรือยกเว้นค่าธรรมเนียม
เพื่ออากาศสะอาด
ที่จัดเก็บตามพระราชบัญญัตินี้**

แก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม
ผู้นำเข้า หรือผู้ประกอบการ
ที่ลงทุนเพื่อลดการก่อมลพิษ
ทางอากาศได้ดีกว่ามาตรฐาน
ที่กำหนด

**กิจกรรม/กิจการ/
โครงการที่ได้รับการอุดหนุน/
สนับสนุน/ส่งเสริม/ช่วยเหลือ**

กิจกรรมอื่นใดเพื่ออากาศสะอาด

1. การใช้ยานพาหนะ เครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องจักร เทคโนโลยีที่ช่วยลดมลพิษทางอากาศ
2. การใช้เครื่องจักรกลการเกษตรที่ส่งผลต่อการลดการเผาในที่โล่ง
3. การนำเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรไปใช้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ
4. การรวบรวมผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วมาจัดให้ถูกต้องหรือหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่

**กิจกรรมเพื่อสร้างเครือข่าย
ประชาชน หรือชุมชน
หรือเพื่อกิจกรรม
เพื่ออากาศสะอาด**

**โครงการ
เพื่ออากาศสะอาด
แก่บุคคล
หรือชุมชน**

**กิจกรรม
เพื่ออากาศสะอาด
ตามที่กำหนดไว้
ในหมวด 4**

หมวด 8 ความรับผิดชอบทางแพ่ง

การกำหนดความรับผิดชอบของสถาบันการเงิน

- 01 สร้างความรับผิดชอบร่วมกันในฐานะผู้มีส่วนได้เสีย สถาบันการเงินในฐานะผู้ให้เงินทุนสนับสนุนถือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง การให้สินเชื่อเปรียบเสมือนการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมที่อาจสร้างมลพิษขึ้นได้
- 02 ใช้กลไกทางการเงินเป็นเครื่องมือควบคุมและป้องกัน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้สถาบันการเงินสร้างระบบประเมินความเสี่ยงด้านมลพิษทางอากาศที่เข้มแข็ง ก่อนที่จะอนุมัติสินเชื่อให้กับโครงการต่างๆ ทำให้สถาบันการเงินช่วยคัดกรองและป้องกันไม่ให้โครงการที่มีความเสี่ยงสูงในการก่อมลพิษเกิดขึ้นตั้งแต่ต้นทาง
- 03 ผลักดันให้เกิดมาตรฐานการเงินที่ยั่งยืน กระตุ้นให้ภาคธนาคารและสถาบันการเงินต้องพัฒนานโยบายสินเชื่อที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม และติดตามตรวจสอบลูกค้าของตนอย่างสม่ำเสมอ เป็นการยกระดับมาตรฐานของภาคการเงินไทยให้ทัดเทียมกับหลักการสากลที่ผู้ให้ทุนต้องมีความรับผิดชอบต่อผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมจากโครงการที่ตนสนับสนุน

01

ความรับผิดชอบทางแพ่ง
ในราชอาณาจักรของ
ผู้ก่อมลพิษทางอากาศ
และผู้เกี่ยวข้อง

ผู้ก่อความเสียหายต่อ:

- 1) ชีวิต/ร่างกาย/ สุขภาพ/
ทรัพย์สิน/สิทธิ
- 2) สุขภาพปชช./เศรษฐกิจ/
ทรัพยากร/สวล./ค.หลากหลาย
ชีวภาพ

ถือว่าเป็นผู้ก่อ:

- 1) เจ้าของ/ผู้ครอบครอง/
ผู้ออกแบบ/ควบคุม/ติดตั้ง
- 2) สถาบันการเงิน/ผู้ให้กู้/ให้คำ
ปรึกษา

02

ความรับผิด
ทางแพ่ง กรณี
มลพิษข้ามแดน

ผู้ก่อเป็นบุคคล/ นิติบุคคล
+ สัญชาติไทย/ต่างด้าว+มลพิษ
นอกราชอาณาจักรแพร่กระจาย
เข้ามาในราชอาณาจักร

ถือว่าเป็นผู้ก่อ:

- 1) นิติบุคคลต่างชาติ+ที่มีจุดเกาะ
เกี่ยว กับคนไทย/นิติบุคคลไทย
(ไทยเทียม)
- 2) เจ้าของ/ผู้ครอบ ครอง+พื้นที่
ที่เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษทาง
อากาศ+มีข้อมูลยืนยัน+มลพิษ
แพร่กระจายเข้ามา
- 3) สถาบันการเงิน/ผู้ให้กู้/ให้คำ
ปรึกษา+กรณีมลพิษข้ามแดน

03

การยินยอมชดใช้
ค่าสินไหมทดแทน
ก่อนการฟ้องคดี

- สำนักงานอากาศ
สะอาด+คกก.เศรษฐศาสตร์
มีอำนาจนำมาตรการมาใช้
- เงื่อนไข:
  - 1) เป็นคดีแพ่งภายในราช
อาณาจักร
  - 2) ผู้ต้องรับผิด/ผู้มีส่วน
เกี่ยวข้องต้องยินยอม
  - 3) ภายในสองปี ถ้าไม่เสร็จ
ต้องไปสู่คดีแพ่ง
- กรณีสืบพยานจดทะเบียนใน
ตลาดหลักทรัพย์ ต้องแจ้งให้
หน่วยงานกำกับดูแลทราบ
- ค่าสินไหมทดแทนหลังหักค่าใช้จ่าย
ต้องส่งเข้ากองทุน

04

ภาระการพิสูจน์
สัดส่วนความรับผิด
ค่าสินไหมทดแทน
และอายุความ

- ภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหาย
- รับผิดร่วมกันกรณีหลายคน
ร่วมกันก่อมลพิษ
- ดุลยพินิจศาล:
  - 1) สถานะ/พฤติการณ์/ความ
ร้ายแรง
  - 2) ค่าเสียหายเชิงลงโทษ
- ความรับผิดผู้แทนนิติบุคคล
- อายุความสามปี + สงวนสิทธิ
แก้ไขคำพิพากษา

หมวด 9 โทษอาญา

โทษทางอาญา

01 กำหนดโทษทางอาญาสำหรับผู้ที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ครอบคลุมการระบายนามลพิษเกินมาตรฐาน การให้ข้อมูลเท็จ การไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง การก่อกมลพิษนอกราชอาณาจักร

02 ในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิด กรรมการหรือผู้จัดการ หรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น อาจต้องรับโทษด้วย

03 ประเด็นที่มักมีข้อสังเกตคือ “การกำหนดอัตราโทษปรับ 50 ล้านบาท” เหมาะสมหรือไม่ เนื่องจากอาจ “น้อยเกินไป” สำหรับบริษัทอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีกำไรมหาศาล ซึ่งบริษัทขนาดใหญ่อาจมองว่าค่าปรับเป็นเพียง “ต้นทุนในการดำเนินธุรกิจ” ที่ยอมจ่ายได้ และยังคงก่อกมลพิษต่อไปเพราะค้ำค่ากว่าการลงทุนในระบบป้องกัน อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาแล้วจะเห็นว่า โทษปรับนั้นเป็นโทษที่เพิ่มเติมจากความรับผิดทางแพ่ง ที่กฎหมายนี้ได้กำหนดให้ผู้ก่อกมลพิษต้องรับผิดชอบ “ค่าเสียหายทางแพ่ง” เพื่อเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว ดังนั้น โทษปรับทางอาญา 50 ล้านบาท จึงไม่ได้มีไว้เพื่อชดเชยความเสียหาย แต่ทำหน้าที่เป็นบทลงโทษเพิ่มเติมเพื่อป้องปรามการกระทำความผิดโดยเฉพาะ ประกอบกับได้เปรียบเทียบกับกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติโรงงาน เพื่อให้บทลงโทษมีความสมดุล ไม่รุนแรงเกินควรจนอาจส่งผลกระทบต่อ การดำเนินธุรกิจและการลงทุนในภาพรวม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอัตราโทษนี้ถูกกำหนดขึ้นโดยคำนึงถึงความได้สัดส่วนในระบบกฎหมายโดยรวม

- **เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษภาคอุตสาหกรรม** กระทำโดยเจตนาหรือโดยประมาท ระบายสารมลพิษทางอากาศเกินมาตรฐานควบคุมการระบายสารมลพิษทางอากาศ
- **ผู้ใดก่อให้เกิดหรือมีส่วนก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศนอกราชอาณาจักร** ที่แพร่กระจายเข้ามาในราชอาณาจักรจนก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในราชอาณาจักร

- **จัดทำและส่งข้อมูลอันเป็นเท็จหรือบิดเบือนข้อมูล**
- เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษส่งข้อมูลจากระบบติดตามตรวจสอบหรือตรวจวัดสารมลพิษทางอากาศอันเป็นเท็จ
- เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษทางอากาศที่จัดทำรายงานการใช้เชื้อเพลิงและการระบายสารมลพิษทางอากาศอันเป็นเท็จ
- เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษทางอากาศที่จัดส่งข้อมูลเพื่อการจัดทำทำเนียบการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายมลพิษอันเป็นเท็จ นำส่งรายงานอันเป็นเท็จ
- เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษทางอากาศที่รายงานข้อมูลและจัดเก็บข้อมูลอันเป็นเท็จ

- **ไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง** เจ้าพนักงานอากาศสะอาดที่ได้สั่ง ให้ดำเนินการหรือได้การกระทำความผิดในพื้นที่ไม่ผ่านเกณฑ์คุณภาพอากาศหรือเขตประสบมลพิษทางอากาศ
- ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่เขตเฝ้าระวังมลพิษทางอากาศ
- ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่เขตประสบมลพิษทางอากาศ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิฝ่ายปีนมาตรา 13/1 (ภายในเวลาหนึ่งปีหลังพ้นตำแหน่งไปเป็นกรรมการหรือผู้บริหาร หรือผู้มีอำนาจในการจัดการในกิจการหรือธุรกิจ ที่เป็นคู่สัญญากับสำนักงานอากาศสะอาด)

กรณีผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล: กรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลต้องรับผิดชอบด้วย หากตนมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือกระทำการและละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด

หมวด 10 มาตรการปรับเป็นพินัย

มาตรการปรับเป็นพินัย

01

กำหนดค่าปรับเป็นพินัยสำหรับการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง หรือการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งต่าง ๆ ครอบคลุมการขัดขวางหรือการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานอากาศสะอาด การไม่นำส่งข้อมูล การยื่นข้อมูลเท็จ การไม่ติดตั้งระบบติดตามตรวจสอบ และการฝ่าฝืนมาตรการต่าง ๆ โดยค่าปรับเป็นพินัยที่เรียกเก็บจะนำส่งเข้ากองทุนอากาศสะอาด

02

ประเด็นที่มักมีข้อสังเกตคือ “การปรับผู้รับซื้อสินค้าเกษตรจากการเผา” ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดในการจัดการปัญหาทั้งห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) โดยใช้กลไกตลาดกดดันจาก “ปลายน้ำ” (ผู้รับซื้อรายใหญ่) กลับไปยัง “ต้นน้ำ” (เกษตรกร) ให้ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและเลิกการเผา ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหายั่งยืน อย่างไรก็ตาม ก่อนจะบังคับใช้มาตรการนี้ รัฐต้องสร้างระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability System) ที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเชื่อถือได้ ให้กับทุกฝ่ายก่อน เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามได้จริงโดยไม่สร้างภาระให้เกษตรกรรายย่อยเกินควร

- ขัดขวางหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานอากาศสะอาด
- ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเจ้าพนักงานอากาศสะอาด
- ไม่นำส่งข้อมูล
- ไม่ยื่นรายละเอียดกิจการหรือโครงการ
- ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการอากาศสะอาดจังหวัด

- เจ้าของหรือผู้ครอบครองยานพาหนะกระทำโดยเจตนาหรือโดยประมาท ระบายสารมลพิษทางอากาศเกินมาตรฐานควบคุมการระบายสารมลพิษทางอากาศจากยานพาหนะ
- เจ้าของหรือผู้ครอบครองเรือหรือนายเรือที่จดทะเบียนในต่างประเทศ หรือเรือไทย ไม่ส่งรายงาน

- **เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษทางอากาศ:**
  - 1) ไม่ติดตั้งหรือปรับปรุงระบบติดตามตรวจสอบหรือตรวจวัดสารมลพิษทางอากาศตามที่คกก.อากาศสะอาดจังหวัดกำหนด;
  - 2) ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเจ้าพนักงานอากาศสะอาด;
  - 3) ไม่ส่งข้อมูลจากระบบติดตามตรวจสอบหรือตรวจวัดสารมลพิษทางอากาศ;
  - 4) ไม่จัดทำรายงานการใช้เชื้อเพลิง และการระบายสารมลพิษทางอากาศ;
  - 5) ไม่จัดส่งข้อมูลเพื่อการจัดทำทำเนียบการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายมลพิษ;
  - 6) ไม่จัดให้มีระบบบำบัด อุปกรณ์ หรือการจัดการมลพิษ

- **ผู้ประกอบการกิจการเกษตร:**
  - 1) ที่ต้องเข้าสู่ระบบ แต่ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง
  - 2) รับซื้อสินค้าเกษตรที่มาจากการเผาที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข การบริหารจัดการการเผาที่คกก.อากาศสะอาดจังหวัดประกาศกำหนด

- **เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษทางอากาศ:**
  - 1) ที่ระบายสารมลพิษทางอากาศไม่เป็นไปตามที่ได้รับการจัดสรรสิทธิ
  - 2) ที่อยู่ในระบบการจัดสรร การซื้อขาย และการโอนสิทธิการระบายสารมลพิษทางอากาศที่ไม่รายงานข้อมูลและจัดเก็บข้อมูล
  - 3) ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง

- ผู้ประกอบการที่ไม่ดำเนินการจัดเก็บและรักษาข้อมูล หรือไม่ให้ข้อมูลหรือเอกสารตามที่สำนักงานอากาศสะอาดร้องขอ
- ผู้ที่ไม่จัดให้มีหลักประกันความเสี่ยง หรือ ความเสียหายที่เกิดขึ้นต่ออันเนื่องมลพิษทางอากาศ

บทเฉพาะกาล

01 กำหนดมาตรการช่วงเริ่มต้นของการบังคับใช้กฎหมาย เช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการในช่วงแรก การจัดตั้งสำนักงานบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด และการโอนกิจการทรัพย์สิน และบุคลากรของกรมควบคุมมลพิษ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการคุณภาพอากาศ

02 กำหนดให้มีการออกกฎหมายลำดับรองให้แล้วเสร็จภายในสองปี

